

przez poszczególne oddziały sojusznicze, a tym samym wykazać ich bohaterskość i poświęcenie. Stwierdzenie o ich dzielnym spisywaniu się na polu walki nabrałoby wówczas pełnego wymiaru. Również należało więcej miejsca poświęcić, mimo istniejącej na ten temat literatury, dalszym losom opisywanych oddziałów po ich internowaniu w Polsce. Autor, jak to zrobił z gen. S. Bułak-Bałachowiczem, mógł również przybliżyć czytelnikowi postać Symona Petlury.

Z całą mocą należy podkreślić, że szczególną zaletą pracy jest jej bogata baza źródłowa. Autor przeprowadził nie tylko kwerendę we właściwych archiwach polskich, ale także zagranicznych (m.in. w Kijowie, Lwowie, Moskwie, Amsterdamie, Nowym Jorku, Pradze, Wilnie, Rydze). Wykorzystał źródła drukowane, rękopisy, prasę, pamiętniki i wspomnienia oraz odpowiednie opracowania (s. 177-191). Niemniej po przeczytaniu książki odnosi się wrażenie, że zebrane źródła nie zostały przez autora w pełni wykorzystane. Świadczy o tym zbyt wzmiankowe potraktowanie niektórych wydarzeń, chociażby udziału wojsk URL w wojnie z bolszewikami, zwłaszcza w okresie kwiecień – maj 1920 roku.

Powyższe uwagi nie pomniejszają jednak wartości i znaczenia pracy Z. Karpusa. Z pełnym przekonaniem należy zgodzić się z prof. Mieczysławem Wojciechowskim, który w recenzji wydawniczej napisał: „Praca ma charakter nowatorski - po raz pierwszy w polskiej historiografii przedstawiono tak pełny i spójny wykład na temat genezy i istoty współdziałania różnych - pod względem narodowościowym - oddziałów wojskowych z Wojskiem Polskim w okresie kształtowania się wschodniej granicy Polski. [...] Jest ona aktualnie najpełniejszym i zarazem najbardziej wszechstronnym przedstawieniem roli niepolskich oddziałów wojskowych współdziałających z Wojskiem Polskim w czasie wojny polsko-sowieckiej w roku 1920, ale także w szerszym okresie lat 1919-1921”.

Roman Drozd

PAP Słupsk

* * *

John H. Waller, Niewidzialna wojna. Szpiegostwo i konspiracja w latach 1939-1945, Warszawa 1999, Wyd. Książka i Wiedza, ss. 433

W ostatnich latach ukazało się wiele tłumaczeń publikacji poświęconych drugiej wojnie światowej, o zróżnicowanej wartości naukowej. Są to przeważnie prace